

УДК 664.31:658.589

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТО-СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Небава М.І., к.е.н.

Шалагай Ю.О.

Вінницький національний технічний університет

У статті з'ясовані проблеми інноваційної діяльності на підприємствах олійно-жирової галузі. Обґрунтована необхідність реалізації нових підходів до управління інноваційними змінами. У статті також представлені сучасні концептуальні підходи щодо визначення інноваційного впливу на економічну стійкість підприємств. Розглянуто зміст основних елементів економічного аналізу інноваційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі. Систематизовано основні чинники, що негативно впливають на інноваційний розвиток аграрної галузі економіки та його управління. Запропоновано процес формування механізму управління інноваційною діяльністю на підприємствах для підвищення рівня їх конкурентоспроможності та покращення ефективності виробничо-господарської діяльності. Розкрито сутність структурних елементів представленого механізму та визначено порядок їх взаємодії.

Ключові слова: конкурентоспроможність, інноваційна діяльність, управління, ефективність, механізм.

The problems of development of innovation activity in oil and fat industry enterprises are clarified in the article. The necessities of new innovative approaches to managing change are grounded. The article also presents new conceptual approaches to determine the impact of innovation on the economic stability of enterprises. The content of the main elements of the economic analysis of innovation activity of oil and fat industry enterprises are considered. The basic factors that affect the development of innovative development of agricultural sector of the economy and its management are systematized. A formation mechanism of innovation activity in enterprises to improve their competitiveness and improve efficiency of production and economic activity are proposed. The essence of the structural elements of the present mechanism and defines the order of their interaction.

Keywords: competitiveness, innovation activities, management, efficiency, mechanism.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку агропромислового комплексу, ефективне функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта не можливе без чіткого механізму його управління. Саме безперервний процес взаємоузгодження та взаємодії елементів механізму дозволяє підприємствам активно розвиватись та конкурувати на ринку в теперішніх умовах [1]. Тому особливого значення набувають питання, пов'язані з налагодженням комплексної системи управління інноваційною діяльністю на підприємствах, яка спрямовувалася б на підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому. Актуальність розгляду цих питань визначається потребою розвитку теоретичних та практичних положень щодо обґрунтування напрямків формування механізму інноваційної діяльності.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблеми розвитку інноваційної діяльності та аспекти управління нею на підприємствах розглядалися у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як П. Березівський, М. Брик, А. Гайдуцький, О. Дацій, М. Дем'яненко, М. Корецький, М. Кропивко, П. Саблук, М. Садиков, А. Чупіс, В. Сапелкіна, В. Соловйов, Р. Фатхутдінов, Й. Шумпетер та інші.

Проте, проблема забезпечення конкурентоспроможності на підприємствах олійно-жирової галузі шляхом формування ефективного механізму управління інноваційною діяльністю вимагає подальшого вирішення, так як аналіз наукових праць свідчить, що сьогодні основна увага приділяється дослідженню особливостей механізму інноваційної діяльності загалом, тоді як недостатньо вивченими залишаються питання управління інноваційною діяльністю саме на підприємствах аграрного сектору економіки.

Метою роботи є обґрунтування методичних підходів щодо процесів активізації інноваційної діяльності підприємств, а також розробка механізму управління інноваційною діяльністю на підприємствах олійно-жирової галузі.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інноваційна діяльність підприємства забезпечує створення і поширення інновацій – нововведень у галузі техніки, технології, організації праці і управління, що засновані на використанні досягнень науки і передового досвіду, які задовольняють конкретну суспільну потребу [2]. Саме інновації здатні

створювати конкурентні переваги підприємств.

Основним засобом забезпечення конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери є інноваційні фактори, які зорієнтовані на досягнення ефективності об'єкта управління, що базуються на: законах ринкових відносин; законах організації виробничої діяльності; наукових підходах; принципах та методах управління застосування нововведень.

Метою інноваційної політики є впровадження інновацій у діяльність аграрних підприємств для забезпечення задоволення потреб замовників і оптимального завантаження виробництва. Інноваційна політика регламентує складну систему науково-технічної, маркетингової, управлінської, виробничої й економічної діяльності. Вона виражає відношення керівництва до інноваційної діяльності підприємств, визначає її напрямки, мету, функції і форми діяльності структурних підрозділів у галузі інновацій. Крім цього, у рамках інноваційної політики визначають стимули і методи управління мотивацією працівників, які займаються впровадженням інновацій [3].

Для підприємств аграрного сектору інноваційна політика повинна здійснюватись в двох напрямках:

1) акцент на потребах ринку і споживачів, яким відповідає маркетингова політика підприємства;

2) концентрація на ресурсах, тобто досягнення у науковій і виробничій сферах, технологіях, управлінських механізмах оптимізоване використання матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів суб'єкта господарювання.

Основними чинниками, що негативно впливають на інноваційний розвиток аграрної галузі та її управління є:

– низький рівень бюджетного фінансування науково-дослідних робіт, що передують інноваціям;

– відсутність механізмів надання пільг підприємствам, що впроваджують інновації;

– відсутність галузевої програми державної інноваційної політики, економічних механізмів, спрямованих на забезпечення переходу на інноваційну модель розвитку;

– відсутність галузевого інноваційного фонду для фінансування науково-дослідних робіт.

Вплив не контролюючих факторів викликає потребу в проведенні різного виду змін, направлених на врахування нових можливостей середовища, на уникнення або припинення загроз, посиленні своїх сильних та слабких сторін. Найбільшу вагу мають ті зміни, які є інноваційними, тобто передбачають щось принципово нове в асортименті продукції, технологіях її виробництва, організації та управлінні виробництвом тощо.

Під інноваційними змінами розуміють позитивні якісні зрушення на підприємстві, заміну наявного стану в різних сферах його діяльності на суто інший, значно кращий, з метою отримання соціально-економічної вигоди [4]. Такі зміни можуть бути пов'язані з реорганізацією підприємства, впровадженням великих інвестиційних проектів, нових технологій, освоєнням виробництва нових видів продукції, виходом на нові ринки тощо. Звідси слідує, що управління підприємством на інноваційній основі характеризується, насамперед, системністю та направлене на впровадження заходів інноваційного характеру щодо підвищення якості продукції, а отже забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства.

Для ефективного управління підприємством з інноваційними змінами, встановлюються закономірності передачі інформації для прийняття управлінських рішень. Формується модель виробничо-економічної системи підприємства, в якій виокремлено три основні блоки: блок ресурсів підприємства, функціональний блок і блок бізнес-процесів [5]. Блок ресурсів підприємства включає трудові, матеріальні, енергетичні і фінансові ресурси. Функціональний блок використовує ресурси для здійснення виробничих процесів та забезпечення необхідних показників конкурентоспроможності продукції. Блок бізнес-процесів використовує комплекс функцій для просування продукції на ринок.

Важливим елементом системи управління інноваційною діяльністю підприємства (ІДП) є сукупність методів аналізу. Економічний аналіз являє собою процес дослідження умов і результатів ІДП з метою виявлення напрямків підвищення ефективності функціонування цієї підсистеми управління. Інноваційна діяльність підприємства, з цієї точки зору, являє собою сукупність способів вивчення трансформаційних процесів у динаміці шляхом виявлення й вимірювання взаємозв'язків досліджуваних елементів розвитку. У цьому визначенні виявляються

п'ять найбільш загальних характерних ознак економічного аналізу: виявлення й подання взаємозв'язку досліджуваних процесів; диференціація або деталізація; порівняння; визначення величини впливу факторів; інтегрування або узагальнення.

Предметом економічного аналізу є вся доступна інформація з тих або інших напрямків діяльності підприємства, які перебувають в діалектичному взаємозв'язку, взаємозалежності й взаємодії, що виражає зміну стану тієї або іншої підсистеми підприємства.

До основних етапів економічного аналізу ІДП необхідно віднести [6]:

- формування системи показників, що характеризують ІДП;
- якісний аналіз досліджуваних процесів (результату);
- кількісний аналіз ІДП (результату);
- оформлення висновків і конкретних рекомендацій, що впливають із результатів аналізу.

Під механізмом управління інноваційною діяльністю розуміється сукупність економічних, організаційних, правових та інших методів і способів, які об'єктивно обумовлюють необхідність використання всіх форм економічних відносин, що складаються між виробниками і споживачами нововведень з приводу його створення, виробництва і експлуатації.

На нашу думку, механізм управління інноваційною діяльністю – це, насамперед, сукупність функцій управління: планування, організація, мотивація, контроль та регулювання у різних сферах інноваційної діяльності підприємства.

Структурна схема механізму управління інноваційною діяльністю підприємства представлена на рис. 1.

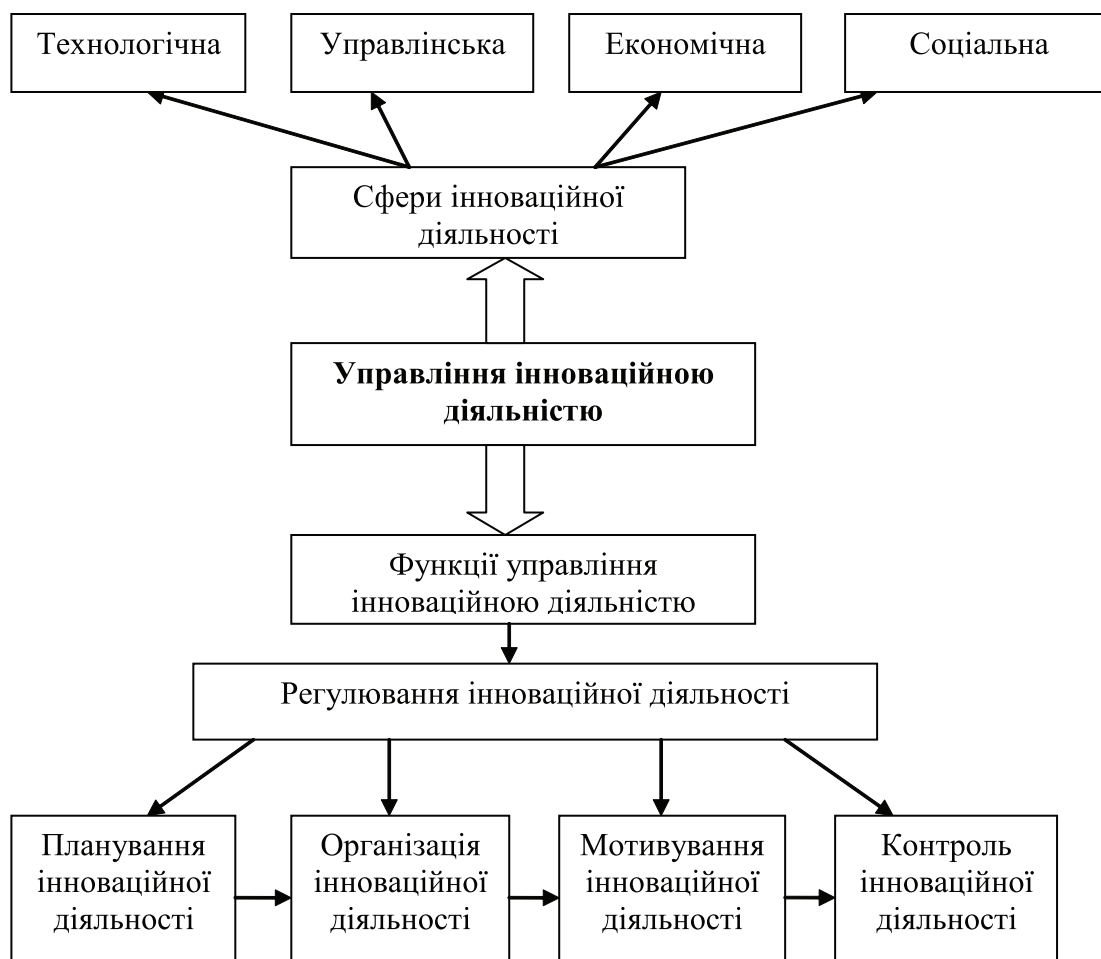
Застосування механізму управління інноваційною діяльністю дасть змогу підприємству:

- експериментувати та оцінювати нові ідеї у виробничому процесі;
- контролювати процеси, які продовжуються змінами й інноваціями;
- передбачати проблеми та можливості, а також приймати стратегічні рішення, пристосовуючись до зовнішніх змін;
- здійснювати інвестиції в інноваційні продукти, навіть в умовах невизначеності, з метою покращення своєї діяльності.

Олійно-жирова галузь на сьогоднішній день є однією з найбільш

розвинутих серед галузей агропромислового комплексу України. Збереження стабільного позитивного приросту продукції в цій галузі потребує постійного техніко-технологічного оновлення підприємств, тому що недостатній рівень розвитку технологічної бази, притаманний багатьом структурним підрозділам цього виду діяльності, становить проблему, яка вимагає формування механізму управління інноваційною діяльністю [6].

Рис. 1. Структурна схема механізму управління інноваційною діяльністю підприємства

Здійснимо розробку механізму управління інноваційною діяльністю олійно-жирових підприємств на основі зазначених функцій та сфер інноваційної діяльності, який являє собою сукупність взаємопов'язаних функціональних підсистем, кожна з яких виконує відповідну функцію (рис.2).

Розглянемо більш детально елементи запропонованого механізму управління інноваційною діяльністю підприємства:

1. Оцінка діяльності підприємства. На цьому етапі оцінюється сучасний стан обраного підприємства, виробничі процеси на ньому, тобто

все те, що має суттєве значення для керівництва задля впровадження інноваційної діяльності.

Рис. 2. Схема механізму управління інноваційною діяльністю підприємств олійно-жирової галузі

2. **Визначення цілей діяльності підприємства.** Цілі, які встановлює перед собою підприємство, повинні бути чітко сформульовані та визначені основні засоби для їх досягнення.

3. **Аналіз інноваційної діяльності підприємства.** До його складу входять чинники формування інноваційної стратегії підприємства. Саме вони впливають на виконання поставлених перед підприємством завдань та досягнення цілей. Сукупність внутрішніх (кваліфікація і досвід керівників, фахівців та робітників, мотивація праці, система управління якістю; стан обладнання; використання технологій; ступінь

резервування виробничих потужностей і виробничих площ, їх гнучкість та ін.) та зовнішніх (бюджетна, фінансово-кредитна і податкова системи; дії органів влади; конкуренція та ін.) чинників має розглядатися як рушійна сила формування механізму управління інноваційним розвитком підприємств олійно-жирової галузі [7].

4. Планування та прогнозування інноваційної діяльності підприємства. Планування забезпечує підприємству визначення завдань, методів їх досягнення, термінів і послідовності реалізації, виявлення матеріальних трудових і фінансових ресурсів для вирішення поставлених завдань.

Стратегія інноваційної діяльності на підприємстві включає низку взаємозв'язаних елементів і процедур. При розробці інноваційної стратегії підприємств має місце розгляд різних чинників, які впливають на її формування та оцінку всієї сукупності зовнішніх і внутрішніх аспектів. До них слід віднести аналіз та оцінку конкурентоспроможності та якості продукції та аналіз і оцінку доцільності впровадження інновацій, які визначають задоволення споживача якістю продукції, чи відповідає вона вимогам ринку, чи є на неї попит, а також можливість визначити наскільки раціональною буде інновація в даний час і чи варто її впроваджувати взагалі [8].

5. Організація і контроль реалізації стратегії інноваційної діяльності. Вірна розробка стратегії забезпечує сталий інноваційний розвиток підприємства на всіх стадіях діяльності і сприяє підвищенню його конкурентоспроможності.

Висновки. Формування механізму управління інноваційною діяльністю підприємства дозволить суттєво підвищити його ефективність, оскільки значно скоротяться витрати часу на розробку та впровадження інновацій.

Створення збалансованої системи показників на кожному із етапів інноваційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі надасть можливість комплексно оцінити інноваційну діяльність підприємств, здійснювати ефективний контроль за протіканням інноваційних процесів та управління ними. Розроблена схема механізму управління інноваційною діяльністю олійно-жирових підприємств дасть можливість раціонально поєднати та використати всі ресурси підприємств з метою відкриття нових перспектив.

Таким чином, ефективне управління інноваційною діяльністю підприємства означає перехід на новий, досконаліший спосіб організації його діяльності, що забезпечує зростання виробничих можливостей та підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України / О.І. Дацій – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 428 с.
2. Лаврук В.В. Формування інноваційної політики аграрних підприємств / В.В. Лаврук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.udau.edu.ua/library.php?pid=1574>
3. Лаврук В.В. Методика оцінки ефективності та аналізу інноваційної діяльності в сільському господарстві / В.В. Лаврук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=192>.
4. Забродська Л.Д. Стратегічне управління: реалізація стратегії: Навч. посіб. / Л.Д. Забродська // Харків: Консум, 2008. – 208 с.
5. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.
6. Ілляшенко Н.С. Механізм управління підприємством на засадах інноваційного маркетингу / Н.С.Ілляшенко // Механізм регулювання економіки. – 2010. – №4 Т.2 (44). – С. 42 – 47.
7. Кравченко С.І., Парвіна Т.Г. Теоретичні основи формування механізму управління інноваційною діяльністю / С.І. Кравченко, Т.Г. Парвіна // Економіка промисловості. – 2008. – № 43. – С.17 – 23.
8. Товста Т.Л. Інноваційна активність діяльності підприємств харчової промисловості [Електронний ресурс] / Т.Л.Товста // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2008. №628. – С. 327.